

Innhold

Forord	9
1.0 Introduksjon	13
1.1 Historikk, kunnskap og forvaltning	21
1.1.1 Mennesker og store rovdyr	21
1.1.2 Historisk utbredelse og bestandsutvikling.....	22
1.1.3 Forskning og ny kunnskap.....	24
1.1.4 Mot en ny forvaltning.....	26
1.2 Store rovdyr i Norge i dag.....	29
1.2.1 Dagens bestander og utbredelse	29
1.2.2 Vandringer og områdebruk	31
1.2.3 Meldinger og forekomster	34
1.3 Rovdyr og byttedyr.....	40
1.3.1 Predatorer, generalister og spesialister	40
1.3.2 De fire store – fire arter og fire strategier	41
1.3.3 Angrepets “anatomi”	43
2.0 På sporet	49
2.1 På sporet av bjørnen	51
2.2 På sporet av ulven	67
2.3 På sporet av jerven	83
2.4 På sporet av gaupa.....	99
3.0 Grunnleggende om spor og sportegn fra store rovdyr	115
3.1 Hva er spor og tegn?	117
3.2 Poter og sporavtrykk.....	118
3.2.1 Labb, pote og puter.....	118
3.2.2 Omriss, lengde og bredde	120
3.2.3 Innsynkning og marktrykk	121
3.2.4 Måleprosedyrer.....	122
3.2.5 Bak- eller framfot?	124
3.2.6 Høyre- eller venstrefot?.....	126
3.2.7 Hann- eller hunndyr?	127
3.3 Bevegelsesmønster	128
3.3.1 Bevegelsesmåter og sporstilling	128
3.3.2 Skritt lengde og skreving.....	133
3.3.3 Sporrekka og forveksling av spor	135
3.4 Andre sportegn	143
3.4.1 Ekskrementer og urin	143
3.4.2 Markeringer	154
3.4.3 Bite- og kloremarker	161
3.4.4 Hår og blod.....	162
3.4.5 Leier og liggeplasser	165

3.4.6 Hi og yngleplasser	165
Bjørnens ynglehi	166
Ulvens ynglehi	171
Jervens ynglehi	172
Gaupas ynglehi	175
3.4.7 Hamstring og overskuddsdreping	178
3.4.8 Byttedyr	179
3.4.9 Lyder	179
4.0 Sporing og praktisk sporingsarbeid	181
4.1 Sporing som en lærende prosess	183
4.1.1 Detaljer og helhet – arter og individer	183
4.1.2 Spor og tegn går ut på dato	185
4.2 Sporing på snø	185
4.2.1 Forandring og utsmelting	186
4.2.2 Sporkvalitet	186
4.2.3 Framsporing eller baksporing?	188
4.2.4 Sporets retning og alder	189
4.2.5 Kan individer skilles på grunnlag av spørsmål?	190
4.3 Sporing på barmark	192
Sporregistrering på barmark	192
4.4 Artsbestemmelse	196
4.4.1 Feilmeldinger og forvekslinger	197
4.4.2 Eliminasjonsmetoden	198
5.0 Skademønster på husdyr og tamrein	199
5.1 Husdyr og tamrein som byttedyr for store rovdyr	201
5.2 Naturlig nedbryting av en dyreskrott	204
5.3 Artsspesifikke skademønster og byttedyrbehandling	211
5.3.1 Primære og sekundære skader	211
5.3.2 variasjoner i angrepsmønster	213
5.3.3 Fordeling av rovdyrskader gjennom beitesesongen	215
5.3.4 Skademønster på sau og lam – analyse av kadaverskjema	217
5.3.5 Skademønster på tamrein	237
5.3.6 Storfe og hest	241
5.3.7 Skader på andre husdyr	243
5.3.8 Andre dødsårsaker enn store rovdyr, rødrev og hund	246
6.0 Registreringsteknikk	251
6.1 Generelle prosedyrer	253
6.1.1 En objektiv tilnærming	253
6.1.2 Stedfesting, kart og GPS	258
6.1.3 Fotografering	260
6.1.4 Avstøpninger	262
6.1.5 Skjemaføring, sannsynlighetsvurderinger og konklusjoner	262

6.2 Dokumentasjon av spor og spor tegn	263
6.2.1 Rutiner for innsamling av spordata	264
6.3 Dokumentasjon av skader på husdyr og tamrein	267
6.3.1 Rutiner for feltundersøkelse	268
7.0 Praktisk rovviltforvaltning	275
7.1 Naturgitte forutsetninger	277
7.2 Politikktutforming og lovverk	278
7.2.1 Dagens lovverk	278
7.3 De ulike aktører	280
7.3.1 Regionale rovviltnemnder	280
7.3.2 Fylkesmennene	281
7.3.3 Statens naturoppsyn (SNO)	281
7.4 Strategier og verktøy	282
7.4.1 Rovbase	282
7.4.2 Det nasjonale overvåkingsprogrammet for store rovdyr.....	284
7.4.3 Forskningsmetoder	285
8.0 Leve med rovdyr	289
8.1 I et kunnskapsperspektiv	291
Hvor finnes “lærebøkene”?	291
8.2 Rovdyras farlighet for mennesker	294
Er bjørnen farlig?	294
Er ulven farlig?	299
8.3 Sameksistens – veien videre	303
Litteratur	307
Ordforklaringer	316
Fotografer	324
Hjemmesider med stoff om store rovdyr	325
Forfatteromtale	327